

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIUS

SPRENDIMAS

DĖL LAIDOJE „NAMAI. MAŠINOS. VALDININKAI“ („PENKTAS KANALAS“, 2007-02-12) PASKELBTOS INFORMACIJOS

2007 m. birželio 26 d. Nr. SPR-18
Vilnius

Š.m. kovo 7 d. žurnalistų etikos inspektorius (toliau – inspektorius) gavo pareiškėjo valstybės įmonės „Registru centras“ (toliau – pareiškėjas) skundą dėl laidos „Namai. Mašinos. Valdininkai“ („Penktas kanalas“, 2007-02-12) metu paskelbtos informacijos. Skunde pareiškėjas nurodė, kad minėta laida pažeidžia Visuomenės informavimo įstatymo bei Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso nuostatas, be to, tendencingai siekia pažeminti pareiškėjo dalykinę reputaciją. Anot pareiškėjo, iš laidos metu pateiktos informacijos susidaro įspūdis, kad jis piktnaudžiauja savo teisėmis, plėšikauja, lupikauja, yra reketininkas bei pavadintas suplanuotu „atkatų“ mechanizmu. Pareiškėjas prašo: nustatyti, kad televizijos laidoje „Namai. Mašinos. Valdininkai.“ paskleista informacija pažeidė Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso nuostatų reikalavimus; įspėti viešosios informacijos rengėją apie nustatytus teisės aktų pažeidimus; pareikalauti, kad neatitinkanti tikrovės informacija įstatymų nustatyta tvarka būtų paneigta; priimtą sprendimą paskelbti „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“.

Išnagrinėjęs pareiškėjo skundą, inspektorius

n u s t a t ė:

Ginčijamuose teiginiuose: „<...> tereikia turėti vieną kitą tūkstantį, kurį kaip dovaną kažkam tenka įteikti <...>“, „<...> Jei nori įregistruoti pastatėlį, tačiau neturi visų reikiamų dokumentų <...> Reikia mestelt šiek tiek pinigėlių <...>“ paskelbta informacija laikytina žiniomis, kuriomis pažymima apie neva įprastus neteisėtus pareiškėjo veiksmus registruojant nekilnojamąjį turtą. Paskelbus minėto turinio teiginius tikrų įvykių pagrindu pareiškėjo veiksmai buvo įvertinti kaip kyšininkavimas, t.y. baudžiamųjų įstatymų draudžiama veika. Ar ši žinia atitinka tikrovę, gali būti patikrinta įrodymų priemonėmis. Kadangi inspektoriaus galimybės patikrinti televizijos laidoje pateiktą informaciją yra ribotos, šiuose teiginiuose paskelbtos informacijos atitikimo tikrovei fakto klausimą objektyviai ir teisingai gali išspręsti tik teismas. Pabrėžtina, kad žeminančia laikytina neatitinkanti tikrovės informacija, kuri įstatymo, moralės, paprotinių normų laikymosi požiūriu pažeidžia asmens garbę ir orumą, gerą vardą visuomenėje. Tai klaidinga bei asmenį diskredituojanti informacija, kurioje teigiama apie asmens padarytą teisės, moralės ar paprotinių normų pažeidimą, negarbingą poelgį, netinkamą elgesį, nesąžiningą gamybinę-ūkinę, komercinę veiklą ir pan. Nepaisant vieningos žargono „atkatas“ reikšmės nebuvimo, šis žodis visuomenėje suvokiamas kaip neteisėtas atlygis, kyšis, duoklė ar pan. Šio žodžių junginio prasmė yra aiškiai neigiamo pobūdžio, suponuojanti neigiamą požiūrį į asmenį. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 1998 m. gegužės 15 d. nutarimo Nr. 1 6 punkte pažymėta, kad paskleistos informacijos žeminantis pobūdis nenustatinėjamas, kai žodis ar jų junginiai yra akivaizdžiai žeminantys. Skundžiamu atveju laidos metu pareiškėjo veiklai apibūdinti pavartotas teiginys „suplanuotas „atkatų“ mechanizmas“ visuomenėje yra suprantamas neigiamai, todėl jo paskelbimas protingam, moraliam žmogui sukelia neigiamą požiūrį į pareiškėją. Vadovaujantis minėto nutarimo nuostatomis, televizijos laidoje „Namai. Mašinos. Valdininkai“ pareiškėją apibūdinus kaip „atkatų“ mechanizmo formuotoją, buvo paskleista pareiškėją žeminanti informacija. Todėl, viešosios informacijos rengėjas, paskelbęs apie pareiškėją nagrinėjamo turinio informaciją, nesuderino teisės skleisti informaciją su kito asmens teisėmis, tuo pažemindamas pareiškėjo dalykinę reputaciją.

Inspektorius pabrėžia, kad pareiškėjas, rinkoje užimdamas ypatingą padėti ir būdamas viešasis juridinis asmuo, turėtų būti pakantesnis juo atžvilgiu išreiškiamai kritikai. Atsižvelgiant į tai teiginiuose: „<...> Įmonė, kurios metinis pelnas siekia 80 milijonų litų, įmonė, kuri turi legalią teisę lupikauti <...>“, „<...> Mūsų šalyje nesunkiai visa tai galima legalizuoti ir plėšikauti prisidengiant įstatymų antklode. Būtent taip elgiasi štai ši firmelė pavadinimu „Registru centras“ <...>“, „<...> Ši didžiulė valstybės įmonė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos teisės aktais, iš gyventojų pinigėlių sau kraunasi milijonus, o tiksliau tie, kurie sugebėjo minkštai padėti savo uodegas ant šios firmelės kėdžių <...>“, „<...> Žinoma, už kiekviena popiergalį, šita masinė lupikavimo firmelė iš jūsų plėš po nemenką sumelę <...>“, „<...> Žinoma, dirbant lupikavimo principu ir gaunant 70 ar net 80 milijonų litų metinį pelną, tokias algas tikriausiai sau leisti galima <...>“, „<...> „Registru centras“ sugeba įregistruoti viską ir bet kam, net nereikalaudama visų reikalingų dokumentų <...>“, „<...> tokių atvejų, kai patvirtinamas vienas ar kits statinys, net neturint visų reikiamų dokumentų, Vilniuje nebe naujiena <...>“, „<...> „Registru centras“ sostinėje su ponu Jonu Štreimikiu priešakyje sugeba gerų nesąmonių padaryti <...>“, „<...> tačiau kadangi „Registru centro“ viršūnėlėse sėdintys vyrai patys kuria taisykles, tai jas susikuria taip, kad jiems patiems būtų patogų ir pasirašo tokių punktų, kad visos jų pridirbtos nesąmonės būtų ginamos įstatymu. „Registru centro“ daromos nesąmonės yra pagrįstos įstatymu <...>“, „<...> „Registru centre“ viršininkai yra tarytum dievai, jei jie liepia kažką įregistruoti, paprastas darbuotojas tai ir privalo padaryti, nepaisydamas to, kad galbūt ne visi dokumentai yra tvarkingi <...>“, „<...> „Registru centro“ darbo principas ir yra legalus lupikavimas. Pati sistema yra suplanuota taip, kad žmonėms būtų kuo nepatogiau, o „Registru centrui“ plauktų nuolatinės pajamos <...>“, „<...> Taigi „Registru centras“ turi monopolį, todėl gali daryti ką nori ir kaip nori ir registruoja viską už ką galima susimokėti, ir nesuka sau smegenų, kad kažkas po to būna ne taip <...>“, „<...> Neracionali sistema ir lupikavimas prisidengiant įstatymais. Tai tenka patirti kiekvienam, bent kartą užsukusiam į „Registru centrą“ <...>“ – paskelbta informacija laikytina kritiškais nuomonėmis, apibūdinančios pareiškėjo veiklos principus ar pareiškėjo darbuotojų darbą.

Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso 3 straipsnyje nustatyta, kad perteikdami įvairias nuomones, žurnalistai ir viešosios informacijos rengėjai, tai atvejais, kai yra įmanoma, neturi skleisti teisę ir etiką pažeidžiančių nuomonių. Atsižvelgdamas į tai, teiginio „<...> „Registru centre“ sėdinčių tipų bukumo“ <...> dalyje „<...> sėdinčių tipų bukumo <...>“ bei teiginio „<...> Štai puikus „Registru centro“ bukumo apraiškos pavyzdys <...>“ dalyje „<...> Registru centro“ bukumo <...>“ pareikštą nuomonę pareiškėjo ir pareiškėjo darbuotojų atžvilgiu inspektorius laiko neetiška. Todėl ją paskelbęs viešosios informacijos rengėjas pažeidė Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso 3 straipsnio reikalavimus.

Žurnalistų etikos inspektorius, atsižvelgdamas į aukščiau išdėstytus argumentus, ir vadovaudamasis Visuomenės informavimo įstatymo 50 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 2 dalies 1 ir 2 punktais, 3 dalimi,

n u s p r e n d ė:

1. Įspėti visuomenės informavimo priemonės UAB „Penktas kanalas“ generalinį direktorių Liną Ryškų dėl paskelbiant informaciją laidoje „Namai. Mašinos. Valdininkai“ („Penktas kanalas“, 2007-02-12) viešosios informacijos rengėjo padaryto Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 2 ir 3 dalies, 19 straipsnio 2 dalies, 41 straipsnio 2 dalies 1, 4 ir 5 punktų bei Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso 3, 4 ir 6 straipsnių pažeidimo.

2. Reikalauti paneigti paskelbtą tikrovės neatitinkančią bei žeminančią pareiškėjo VĮ „Registru centras“ dalykinę reputaciją informaciją arba sudaryti pareiškėjui galimybę pačiam atsakyti ir paneigti tokią informaciją.

3. Išsiųsti sprendimo kopiją televizijos „Penktas kanalas“ generaliniam direktoriui ir pareiškėjui.

4. Viešai paskelbti sprendimą „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“, Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos interneto tinklalapyje.

Žurnalistų etikos inspektoriaus sprendimai gali būti skundžiami teismui per 30 dienų nuo jų paskelbimo dienos.

Žurnalistų etikos inspektorius

Romas Gudaitis